

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

משפטים
גליון כב (שכר)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראץ עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ת ו כ ו ה ע נ ל נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

- ד מכית עבדים הכוונה - שעבוד או עבדות (סתם)
שחיטת פסח מצרים אם צריך להיות במקום אכילתו -
ה (גליון)
לכאורה בכדי לבטא הממשלה על המצרים ה"ל צ"ל שמטה -
ז אהרן יבלע מטותם (ולא בהיותם תנינים)
ט יוהכ"פ שחל בשבת ה"ז מציאות אחת
י תוספת ביוהכ"פ שחל בשבת
י חולה האוכל ביוהכ"פ שחל בשבת אם מקדש
יא לא אמר יעלה ויבוא במנחה דר"ח ונזכר בלילה אם חוזר ..
אחר שהתפלל מוסף בר"ח נזכר שלא אמר יעלה ויבוא -
יא בשחרית אם חוזר
יב סדר הפייסות אם הוא מה"ת (גליון)
יג פסח מצרים במקום האכילה שם היתה לינה (גליון)
יג גמ"ח לעשירים אם הוא מה"ת
יד בהנס דקרי"ס למת ה"ל צריך פעולה מיוחדת לבטלו
יד בליעת מטה אהרן את מטות המצרים
כא אתחזאי ת"ל אחת או את-חזי בשתי תיבות

ש י ח ו ת

- יד בענין המשמיע קול כתפלתו ה"ז מקטני אמנה
בפירש"י ואנחנו לא נדע מה נעבוד שמא ישאל יותר -
טו ממה שגש בידינו

ח ס י ד ו ת

- ביום שבת אף דאין חיוב לאכול סעודה דברהמ"ז מ"מ -
טז מצוה מיהא איכא (גליון)

ר מ ב ם

- יז הפ"ל ברמב"ם ולא ישיאו שמע שוא

ש ו נ ו ת

הערות ותיקונים למפתח באגרות קודש חל"ב יח
הקשר בין הל' יד החזקה להפסוק ולכלל היד החזקה גו' ... יט
טה"ד בס' שיעורים בס' התניא וו"א כ
פעור אותיות עורף והקשר לפרעה כ
הע' בס' פלח הרמון כא

ה ל ו ס ל ו ס

הערות בלוח היום יום כא

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א: בלקו"ש קתרו ש.ז. אות ד' מבאר אד"ש מדוע רש"י לא העתיק בד"ה (- "אשר הוצאתיך מארץ מצרים") את סיום הכתוב "מבית עבדים" או עכ"פ ברמז - "וגו";

ומבאר שיש חילוק בין ל' עבדות (סתם) לבין "משועבדים ל'", שכל עבדות סתם, הרי כשאומרים "עבד" סתם אז לא מודגש שהוא כה"ז משועבד כי הביטוי של עבד הוא בעבודתו אבל משא"כ כשאוכל או ישן אינו מרגיש (כ"כ) את עול האדון, ועד שלפעמים כשהאדון לא זקוק לעבודתו - יש לו הזדמנויות להרגיש חפשי ומשחרר, משא"כ הלשון "משועבדים" מדגיש את שעבוד העבד לאדון באופן של עול תמידי, וזהו הדיוק בל' רש"י "שתהיו משועבדים ל'" - ולא "שתהיו עבדי" (וכיו"ב),

דמה שנפעל ע"י מ"ת שהיהודים נהיו "עבדי ה'" (סתם) כבר נכלל בפסוק "אנכי ה' אלוקיך", משא"כ עם "הוצאתיך מארץ מצרים" בתוסף עוד ענין - "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים ל'", ולכאורה צריך ביאור דע"פ כהנ"ל נופלת לכאורה הקושי' על הפסוק, איך תואם הסיום - "מבית עבדים" (- "עבדי ה'" - סתם) עם מ"ש לפניו "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שעבוד" - תמידי) ובפרט כמ"ש באות ה' שהמלים "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" מבטא ענין חדש וענין לחד וללא המשך (והיחבור לענין) של "אנכי ה' אלוקיך" - עבדי סתם, וא"כ בסדר הפסוק איך קשור "מבית עבדים" - עבדי סתם ל"אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ואם נסביר שהענין דעבדות מצרים הוא באופן של "שעבוד" (שלא ככל עבד), הרי שוב תחזור השאלה מדוע רש"י לא הזכיר זאת ולו ברמז (- וגו') עכ"פ,

ונראה דהביאור הוא בפשטות, בפסוק מדבר באופן כללי והיינו, בכללות הרי "שעבוד" ו"בית עבדים" ענינם אחד ולכן מובן השיכות ד"מבית עבדים" ל"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" וכמ"ש בלקו"ש שם בהע' 28 וז"ל: "אף שבכללות ענינם אחד (וראה ערוך ע' שעבד שעבוד קרקעות ... אשר הם כמו עבדים ותחת רשות אדון) - מ"מ בפרטיות יותר כשמחלקים בין הלשונות ... הלשון "שעבוד" מדגיש יותר עול העבדות באופן תמידי (כבפנים) שלכן לשון הרגיל - גם כפרש"י בנוגע לעבדות מצרים הוא "שעבוד מצרים" ...

והיינו, באמת, המציאות של בנ"ל ב(מצרים) בית עבדים ה' באופן של שעבוד וכמ"ש בהע' 38 "... (ובפרט שדוק ארמ"צ הוא "בית עבדים" ש"לא ה' עבד יכול לברוח ממצרים" - פרש"י

פרשתנו יח,ט) (והיינו שענין העבדות דבנ"י במצרים לא הי' באופן של עבד רגיל - "עבדי" סתם, כ"א באופן של שעבוד דע"כ גם מוכן השייכות - דההוצאה ממצרים - משעבוד מצרים, שמטרתה - שתהיו משועבדים לי,

אולם רש"י לא יכל לכתוב כד"ה גם "מכית עבדים" כי מעצם הל' "עבדים" משמע בפשטות עבדי סתם (כמו כל עבד) ורק מ"אשר הוצאתיך מארץ מצרים" למד זאת וכפשטות שהוצאתי אתכם משעבוד מצרים בשביל - "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי", וברור שזהו המכוון כמלים "כית עבדים" וק"ל.

מרדכי מישולכין

- תות"ל 885 -

ב. בגליון כ(שכב) הקשה הרב א.י.ב. גערליצקי בלקו"ש פ' בא הערה 6 ד"במילא מוכרח לשחטו בביתו כיון שאסור לצאת מ"ביתו", ותוכן שאלתו - דלכאורה הי' אפשר לשחוט הקרבן במקום אחד ולאכלו במק"א, ע"ש ראיותיו (וראה לקמן), ומסיים: "ולכאורה זהו יסוד עיקרי בהשיחה שבהבית נעשה דין מקום ע"י הקרב הקרבן דלכן אסור לצאת ע"ד מזבח במשכן ומקדש",

ולפענ"ד שאלתו אינה כלל על היסוד העיקרי שבהשיחה אודות "דין מקום ע"י הקרבן הקרבן", כי הגדר דהקרבן קרבן לא שייך כ"כ לשחיטת הקרבן כ"א להקרבה ע"ג מזבח, שהוא הוא הפועל דין "מקום" (ואמנם האריכות בהשיחה היא אודות ההבדל בין דין במה לדין מזבח שבמשכן כו'), והדין מזבח בפסח מצרים הוא מצד זריקת הדם על המשקוף כו', כהובא תיכף בתחילת השיחה (סוף סעיף א) - והוא הוא שפעל הדין מקום (ועיין בהשיחה סעיף ד'), וזה ברור דאכילת הפסח הי' צ"ל דוקא בבית ששם נזרק הדם, כפי שהביא הנ"ל כעצמו פסוק מפורש (בא יב,ז) "ולקחו מן הדם גו' על הבתים אשר יאכלו אותו בהם" (וכמו שהוא בפשטות, שבמקום האכילה הי' צ"ל הדם לאות שלא יבא המשחית כו'), היינו שמקום האכילה ומקום הזריקה חד הוא, ושוב ראיתי בסוף הלקו"ש לפ' יתרו השמטה ללקו"ש בא ס"ב, ונתוספו שם (לאחרי הלשון "געמוזט געגעסן ווערן דוקא אין דעם בית וואו מ'האט עס גע'שחט'ן") - התיבות: (און זורק געווען דעם דם), ובמ"מ שם צוין לפסוק הנ"ל.

וכמו"כ ל' השיחה שהביא הנ"ל סעיף ב' "ביים קרבן פסח איז א דין מיוחד אז מ'זאל במשך כל הלילה בלייבן אין דעם בית וואו מ'האט דעם קרבן געבראכט (און געגעסן)" - תיבת "געבראכט" לא קאי רק על שחיטת השה, אלא (בעיקר) על

זריקת הדם, שזהו ענין של הקרבה ע"ג מזבח כמפורש בהשיחה כנ"ל.

ובנוגע לגוף שאלתו על המבואר בהערה 6 "דמוכרח לשחטו בביתו כיון שאסור לצאת מביתו" - והקשה הנ"ל שהאיסור לצאת מביתו התחיל בלילה שאז שולט המשחית (כפרש"י) משא"כ השחיטה זמנה בין הערביים - הנה לדעתי אין הדבר פשוט כלל, כי אף שהאיסור לצאת עד בקר הוא מפני שעד אז שולט המשחית, אבל תחילת זמן האיסור יתכן שהיתה תיכף לאחר זריקת הדם, כי כן מפורש בכתוב, ש"אתם אל בצאו גו'" נאמר בפסוק תיכף בהמשך לזריקת הדם (והזריקה היתה תיכף לשחיטה, כמובן).

אלא שעדיין נשארה שאלתו העיקרית, והיא: מנ"ל בכלל דהשחיטה צ"ל במקום הקרבה (וזריקה), ומדוע לא נאמר ששחטו את השה במקום אחד וזרקו הדם בבית אחר כו'?

אמנם לדעתי מ"ש הרב הנ"ל במוסגר "וגם דמסתמא ה" כן (ששחטו במקום זריקתו) כיון דנקל יותר שיהי' לו הדם שם דבפשטות ה"ל מקום אכילתו" - נכון הדבר, ומה שממשיך לשאול "מנלן לומר שכן צ"ל מן הדין" - אינה שאלה, כי אה"נ אי"ז מצד הדין כ"א מצד המציאות, דבפשטות היתה שחיטה במקום זריקה, שהרי בהערה 6 לא נזכר ע"ד דין "מקום", כ"א שמוכרח לשחטו בביתו מפני האיסור יציאה מן הבית, ובמילא, אם ננקוט שאיסור זה הותחל תיכף לאחר זריקה - ומצד מציאות הדברים היתה השחיטה במקום זריקה - אתי מ"ש בהערה בפשטות, [וכבר כתבתי לעיל שה"דין מקום" המבואר בהשיחה הוא בעיקר מצד הזריקה],

והנה הנ"ל הביא פלוגתת ר"י ור"ש (פסחים פו, א) אי פסח נאכל בשתי חבורות, וכתב "דאפילו לדעת ר"ש דאינם אוכלים בשתי חבורות הנה זה גבי אכילה אבל למה אפ"ל שההקרבה יכול להיות במקום אחר", ולדעתי תמוהים הדברים, דמהיכי תיתי לומר שישחטו השה במקום אחר, כאשר צריכים לזרוק הדם ולאכלו בבית שני?

אלא שלפי דעת ר"י שהפסח נאכל בשתי חבורות לכאורה קשה, דאם נחלקו לשתי חבורות (בשני בתים) בהכרח לומר שנשחט השה במקום אחד וצזרק הדם (גם) בבית שני, ואף שבמכילתא ופרש"י עה"ת הובא רק דעת ר"ש - מ"מ לכאורה יש ליגש השיחה גם לדעת ר"י,

ונראה לומר, שפלוגתתם (בפועל) היא רק בפסח דורות, שבזה אין ספק שאכילתו היתה אפ"ל בשני בתים שונים לגמרי, כי ההתחלקות היא רק בנוגע להאכילה, שהרי שחיטת הפסח והקרבתו היו בביתמ"ק, ורק אח"כ התחלקו לענין אכילה לשתי חבורות, אבל בפסח מצרים שהיה צ"ל זריקה בבית שאוכלים שם כנ"ל -

מי יימר שנתחלקו לשתי חבורות בשני בתים באופן שיצטרכו לטלטל הדם מבית לבית?

ובפרט לדעת ר' ישמעאל ש"ס^א אינו כלי רק אסקופה, שהיתה עוקה באסקופה ששם נשפך הדם לאחר שחיטה - הרי לא יצויר כלל שחיטה בבית אחד וזריקה ב. ית שני, (רק אם נאמר שתיכף לאחר השחיטה ושפיכת חלק מהדם באסקופה של בית אחד, ירוץ השוחט עם שה שחוטה לבית השני בעוד הדם שותת וישפך שירי הדם באסקופה שבבית השני ... ואולי סובר הנ"ל שזהו הטעם להציווי "ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו" (...), שוב ראיתי לשון המכילתא בפנים ושם מפורש שלמ"ד זה "עוקה חוקק בצד האסקופה ושוחט בתוכה", וכ"ה בראב"ע שצוין בסוף הערה 11, אלא שבירושלמי פסחים פ"ט ה"ה איתא שלמ"ד אסקופה, ה"י ג"כ כלי, ונותן הכלי על האסקופה וטובל ומזה, והוא דלא כהמכילתא,

ונראה לומר, דאף שאין הכרח מן התוספתא "כל אחד שוחט בתוך ביתו" שיש דין "מקום" גם לגבי שחיטת הפסח (כי אפשר לפרש בפשטות שזהו רק כהיתר כמ"ש בריש השיחה) - מ"מ, לאחר שאנו רואים שגם בפסח מצרים ה"י דין מקום מצד גדר הקרבן [וכפי שמוכיח בהשיחה מהתוספתא דהדין דאל תצאו גו' הוא לא רק ענין גשמי מצד הצלת ישראל, כ"א שזהו דין בקרבן פסח מצרים], שוב מחייב השכל לומר, ששחיטת הקרבן צ"ל במקום זריקה, דכשם שחלים דיני מקום (דלא כבבמה קטנה) בנוגע ללינה וכו', כך מסתבר שיש דין מקום לגבי שחיטה שצ"ל בסמיכות למקום הזריקה (כמו במזבח שבמשכן ומקדש, שיש דין מקום גם כלפי השחיטה), וק"ל, ועצ"ע בזה.

הרב יהודה ברד

- ברקלין נ.י. -

ג. בלקו"ש וארא תשמ"ו (ס"ח ואילך) מכאן את ההכרח למ"ש רש"י בד"ה "ויבלע מטה אהרן" (ז, יב) - "מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן" - שעל הפסוק "תנו לכם מופת" (שם ט) מפרש רש"י "מופת - אות להודיע שיש צורך (צורך) במי ששולח אתכם" - ו"צורך (צורך)" שבפרש"י, מבארים המפרשים (חזקוני ופ"י הרא"ש (הדר זקנים): "לשון יכולת וממשלה", ו"אות המטה" לא ה"י מטרתו סתם להראות נסים מהקב"ה, אלא שמטרתו היתה להודיע ה"צורך" "יכולת וממשלה" של הקב"ה על המצרים,

ועפ"ז מובן בפשטות למה רש"י לומד ש"ויבלע מטה אהרן" ה"י "מאחר שחזר ונעשה מטה בלע את כולן" - דאילו הבליעה היתה כשעדיין ה"י המטה תנין, הרי שהגם שטבע התנין לבלוע

זא"ז, אעפ"כ זה שתנין בולע כו"כ תנינים הרי"ז ענין נסי, בכל זאת אין זה מבטא באופן בולט כ"כ את הכח והממשלה של המשלח - הקב"ה - על המצרים, - ולכן דוקא כשהבליעה היא ע"י מטה, שמדגיש כח וממשלה (מקל לרדות [להעיר מפרש"י וילך לא, ז, וראה גם שמו"ר כאן (פט, ב)-הערה 44 שם]) התבטא בזה ה"מופת" לפני פרעה, - היכולת והממשלה של הקב"ה על המצרים,

ובסעיף יא שם: "עפ"י"ז יש לבאר אויך וואס רש"י זאגט דעם לשון "בלע את כולן" [ובדפוס שני "בלע אותם" - הערה 45 שם] און ניט בלשון הכתוב "את מטותם" [ב"באר התורה" מעתיק מרש"י "בלע את מטותם", ובא' מכת"י רש"י (שתח"י) מעתיק בהד"ה (גם) "את מטותם" ומסיים בפירושו "בלע אותם", - הערה 46 שם] - [ובפרט אז דער לשון ("את כולן") איז נותן מקום להשקו"ט צי אויך זייערע תנינים חזרו להיות מטות און מטה אהרן האט זיי בולע געווען אלס מטות, אדער זיי זיינען געבליבן תנינים און באופן זה האט זיי מטה אהרן בולע געווען]

- וויל אט דער פרט איז ניט נוגע אין דער הדגשה שבהכתוב, עיקר כוונת הכתוב איז צו ארויסברענגען אז מטה אהרן האט בולע געווען "את כולן": דאס וואס דער מטה פון אהרן האט בשליחותו של הקב"ה בולע געווען דאס אלץ וואס איז געקומען בכחם של חרטומי מצרים (ואין חילוק ונפק"מ צי דאס זיינען געווען תנינים אדער מטות), האט קלאר געוויזן די יכולת וממשלה פון דעם משלח, פון דעם אויבערשטן אויף פרעה ומצרים" עכ"ל,

ונראה, דלכאורה יש לבאר מה שב"באר התורה" מעתיק מרש"י "בלע את מטותם" (ולא "כולן") ומה ש"בא' מכת"י רש"י (שתח"י) מעתיק מרש"י בד"ה גם התיבות "את מטותם" (לשון הערה 2 שם) "ומסיים בפירושו "בלע אותם" - שהכוונה "מטותם", ולא בהיותם עדיין תנינים,

שהרי דוקא מטה מדגיש ומבטא ענין הכח והממשלה, וכמו שמבאר גבי "מטה אהרן" (מקל לרדות), אי"כ הה"ד גם בנוגע למטותם של המצרים, שזה ענין של ביטוי הכח והממשלה שלהם - והשתא, כיון שב"אות המטה" ה"ה המטרה להודיע ה"צורך" "יכולת וממשלה" של הקב"ה על המצרים, אי"כ לכאורה מתבטא יותר הכח והממשלה כשמטה אהרן בולע מטותם (שהוא סמל הכח והממשלה של המצרים), מאשר בולע רק בהיותם תנינים עדיין,

ולפי"ז מובן לכאורה מה ש"בא' מכת"י רש"י מעתיק בד"ה גם התיבות "את מטותם" (ושב"באר התורה" מעתיק מרש"י "בלע את מטותם"), כיון שזה חלק מהביטוי של הכח והממשלה של הקב"ה על הכח והממשלה = מטותם של המצרים, ויל"ע,

[ועי' בס"א שם, שהטעם שרש"י מפרש "חזר ונעשה מטה",
אע"פ שבפסוק לא נזכר ענין זה כלל, כיון שפירוש הפשוט של
המילים "ויבלע מטה אהרן" הוא מטה, ולא כתוב "ויבלע תנין
אהרן", - וא"כ הה"ד לגבי מ"ש "את מטותם" ולא כתוב "את
תניניהם" - שפירוש הפשוט לכאורה שחזרו להיות מטות].

הרב ישכר דוד קלויזנר
נחלת הר חב"ד - אה"ק

ד. ב"משיחת ש"פ וארא, ר"ח שבט (סעי' ד') נתבאר בנוגע
לשבת ר"ח דמורה על חיבור ב' הענינים דשבת (טבע דקדושה -
"מקדשא") ור"ח (חידוש שלמעלה מהטבע) באופן שנעשים ענין
אחד, יום אחד, כלומר, לא באופן שחלק מסויים ביום שייך
לשבת וחלק מסויים ביום שייך לר"ח, כי אם, שכל רגע וכל נקודה
דיום זה הם שבת ר"ח, ומביא דוגמא לזה מהך דכל עבודות
יוה"כ אינן כשירות אלא בכהן גדול, שנעשה חיבור ואחדות
דתמידים כסדרם ומוספים כהלכתם, שכולם חדורים בקדושה
המיוחדת דיוהכ"פ, שלכן נעשים בכה"ג דוקא עי"ש,

והנה ברמב"ם שם (הל' עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ב) כתב
דכשחל יוהכ"פ בשבת, גם מוסף שבת אין מקריב אותו אלא כהן
גדול, ולפי הביאור שבהשיחה נמצא הטעם בזה דגם על שבת חל
קדושה המיוחדת דיוהכ"פ, ולכן צ"ל ע"י כהן גדול דוקא, (ועי'
באור שמח (שם פ"ד ה"א) שביאר כן ג"כ, ומביא רא' לזה מהך
דזבחים צא, א, דמבואר שם לגבי שבת ר"ח, אטו ר"ח למוספין
דידיה אהני למוספי שבת לא אהני עי"ש, ועד"ז הוא לגבי
יוהכ"פ שחל בשבת, ועי' גם בס' משאת משה קדשים סי' ל"ב),

ולפי"ז אפשר לבאר מ"ש בשו"ת צ"צ (חאו"ח סי' ל"ו)
שהקשה השואל, לפמ"ש בתשובת הרשב"א סי' תרי"ד דהרמב"ם
פ"א מהל' שבועות ה"ו סב"ל דמן התורה מחוייבים בשבת
לאכול כזית פת כמו בלילה הראשונה של פסח, א"כ לריש לקיש
דסב"ל דחצי שיעור מותר מן התורה, א"כ כשחל יוהכ"פ בשבת
יהי' מחוייב לאכול כזית פת ביוהכ"פ, דהא שיעור אכילת
יוהכ"פ הוא בככותבת שהוא גדול מכזית? והאריך שם הצ"צ לתרץ
בכמה אנפין, ולבסוף מתרץ דכיון דהתורה אמרה בהדיא
ועניתם את נפשותיכם, - זהו אף כשחל בשבת, ביטלה התורה
מצות אכילת שבת ועונג שבת לגמרי, עי"ש בארומה, (ועי'
בס' הר צבי או"ח ח"א סי' קנ"ה בדברי הצ"צ, ובהערות
וביאורים גליון ק"ד סי' ז),

דלפי הנ"ל אפשר לבאר זה יותר, דכיון דנתבאר דקדושת
יוהכ"פ חל על שבת, ונעשים לענין אחד, לא שהם ימים נפרדים

שחלים ביחד, נמצא דגם מצד שבת עצמה ליכא שום חיוב אכילה, כיון דגם על השבת חלה קדושת יוהכ"פ, ובמילא מובן בפשטות דגם לר"ל לא שייך שום חיוב באכילת כזית.

(ב) ועד"ז יש להעיר בנוגע כמה ששאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בשחת שבת בראשית (התועדות ב') תשד"מ בנוגע ליוהכ"פ שחל בשבת, האם שייך לקבל תוספת שבת בלי תוס' יוהכ"פ וכן להיפך, או דאי אפשר לחלק ביניהם, דמיד שמקבל תוס' על אחד מהם, במילא חל התוס' גם בהשני עיי"ש, ובהערות וביאורים גליון ר"ד (ס"ו) הובא דגם הגר"ע חקר בזה בגליוני הש"ס יומא פא, ב, ומביא מס' תניא רבתי ס"ו ע"ח דמשמע דשייך קבלה על אחד בלבד, וכן בס' מקראי קודש (ימים נוראים) ס"ו ל"ח חקר בזה, ומביא דהגר"פ פערלא סב"ל בפשיטות דאפשר לחלק ביניהם ולקבל רק אחת מהם עיי"ש,

ולכאורה לפי"ז יש להקשות דלפי מה שכתב בשו"ע אדה"ז ס"ו רס"ז סעי' ג' דאפשר לקדש ולאכול סעודת שבת בזמן התוספת ויוצא יד"ח עיי"ש, א"כ נמצא דאפשר לקיים מצות קידוש על היין וסעודת שבת אפי' ביוהכ"פ שחל בשבת, עיי' שיקבל עליו רק תוס' שבת מקודם, ואח"כ יקבל עליו תוס' יוהכ"פ? (וראה בגליוני הש"ס שם מ"ש בזה מהתניא רבתי),

אבל לפי הנ"ל נחא, דכיון דנת' דגם על השבת חל קדושת יוהכ"פ, נמצא דשבת זו מופקע לגמרי מחיוב אכילה מצד היוהכ"פ שבו, ובמילא לא שייך לקיים שום חיוב אפי' בזמן התוס' שהוא רק טפל לגוף השבת, דכיון דגוף השבת מופקע מהחיוב לא שייך שום קיום בהתוס',

ולאידך גיסא יש להעיר, דאי נימא שהם ענינים נפרדים שחלים ביום אחד, שייך לומר דיש לקבל תוס' רק באחד מהם בלבד, אבל לפי מה שנת' שהם נעשים יום אחד ונקודה אחת, מסתבר לומר לכאור' דאי אפשר להפריד ביניהם לקבל תוס' רק על אחד מהם.

(ג) עוד יש להעיר במ"ש בשו"ע או"ח ס"ו תרי"ח ס"ו דחולה שאכל ביוהכ"פ ונתיישב דעתו בענין שיכול לברך, צריך להזכיר של יוהכ"פ בברכת המזון, שאומר יעלה ויבא בבונה ירושלים, וכתב המג"א שם סק"י שאין צריך לקדש שלא תקנו דברים אלו ביוהכ"פ עיי"ש, ובהגהות הגרע"א כתב שם וז"ל: וגם א"צ לקדש, אפשר דזהו רק ביוהכ"פ דעלמא, כיון דקידוש יו"ט דרבנן לא תיקנו כלל קידוש ביוהכ"פ, אבל ביוהכ"פ שחל בשבת, דחיוב עליו מדאורייתא לקדש כו', ממילא גם שבת זה בכלל, וזה החולה חל עליו החיוב דשבת כו' עכ"ל, אבל בשו"ע אדה"ז שם סעי' יח כתב דגם כשחל יוהכ"פ בשבת לא יקדש עיי"ש, ויש לבאר זה לפי הנ"ל דכיון דקדושת יוהכ"פ חל על שבת, נמצא דגם מצד קדושת שבת אסור לאכול בו, במילא

לא שייך גם אז קדוש על הכוס, (ועי' אור שמח שם).

(ד) עוד יש להעיר בהך דאיתא בשבת כד, א, ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח וחוש"מ ערבית ושחרית ומנחה מתפלל ר"ח ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו עי"ש, ובתוס' ברכות כו, ב, כתבו בשם רבינו יהודא דאם טעה ולא הזכיר ר"ח במנחה לא יתפלל עוד כלילה דלמה יתפלל עוד הרי כבר התפלל כל תפלת המנחה מבעוד יום לבד ר"ח שלא הזכיר, א"כ אינו מרויח כלום אם יחזור ויתפלל במוצאי ר"ח הרי לא יזכיר עוד תפלת ר"ח, וי"ח כבר התפלל עי"ש ואח"כ הביאו דברב אלפס לא משמע כן, ועי' גם ברא"ש שם (פ"ד סי' ב') שכתב ג"כ כרבינו יהודא אבל ממשיך דחכמי פרובינצ"א היו אומרים כיון שלא יצא ידי חובתו בזו התפלה הוה ל"י כאילו לא התפלל וצריך להתפלל שנים לערב אעפ"י שאין מזכיר של ר"ח או של שבת עי"ש, ועי' בשו"ע אדה"ז סי' ק"ח סעי' י"ז שהביא ב' הדיעות, ומסיק כמ"ש רבינו יונה דהדבר מוכרע ולצאת ידי ספק יתפלל הב' בתורת נדבה עי"ש,

ולפי הנ"ל אפשר לבאר דעת חכמי פרובינצ"א, דסב"ל דכשחל ר"ח ביום מסויים, אין הפי' שהם ב' דברים נפרדים, אלא דכל נקודה מהיום מתקדש בקדושת ר"ח, ועי"ד המבואר דמוספי ר"ח אהני גם לתמידין של היום, ועד"ז בנוגע לתפלות של חול דכנגד תמידין תיקנו, דחפצא דהתפלה של חול משתנית וצריך להיות בו גם מענין ר"ח, דתפלה זו של שחרית ומנחה היא באופן אחר משאר הימים, ולכן אם לא הזכיר בו ר"ח כאילו לא התפלל כלל, ולכן סב"ל דאף אם לא ירויח כלל כשיתפלל ערבית שנים, מ"מ לא יצא חובת תפלת המנחה, וצריך להתפלל ערבית שנים, משא"כ החולקים סב"ל דאין החפצא דתפלת שחרית משתנה משאר הימים, אלא דתיקנו להזכיר בו מעין המאורע, ולכן מתי מחזירין אותו רק אם ירויח ויזכיר של ר"ח, אבל במוצאי ר"ח דבלאה"כ לא יזכיר של ר"ח אינו מתפלל שנים, ועי' בס' זכרון שמואל סי' כ"ב ובהר צבי ח"א סי' נ"ד וסי' ס"א.

(ה) ועי' גם בשו"ע אדה"ז סי' קכ"ו סעי' ג' וז"ל: ויחיד שלא הזכיר ר"ח בשחרית ונזכר אפי' אחר שהשלים תפלתו צריך לחזור אעפ"י שתפלת המוספין לפניו, ומ"מ אם לא חזר עד אחר שהתפלל מוסף א"צ שוב לחזור ולהתפלל שחרית כו' עכ"ל, וזהו כמ"ש המג"א שם משו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה עי"ש,

אבל עי' בשו"ת קב חיים סי' צ"ז שמביא דהפר"ח חולק עי"ז וסב"ל דאף אם כבר התפלל מוסף מ"מ צריך לחזור ולהתפלל שחרית וכ"כ החיד"א בברכי יוסף שם, ובשירי ברכה שם שמצא תשובת הרשב"א כ"י דסב"ל דצריך להתפלל שחרית עוה"פ אף שכבר התפלל מוסף עי"ש, ועי' גם בשו"ת הלכות קטנות סי' ע"ח,

ואפ"ל דדעת הרשב"א מתאים לשיטת חכמי פרובינצ"א הנ"ל דאם לא הזכיר ר"ח בתפלת שחרית חסר לו כל התפלה כנ"ל, ולכן אף שכבר התפלל מוסף צריך להתפלל אח"כ שחרית, אבל אדה"צ והמג"א וכו' סב"ל דאין זה חסרון בעצם תפלתו של חול, ומכיון שכבר הזכיר ר"ח במוסף שוב אי"צ להתפלל שחרית, ויש להאריך עוד בכ"ז ואכ"מ,

ומ"ש בהשיחה דתמידין כסדרן פועל גם על מוספין כהלכתן, עי' באור שמח שם שהביא כן מאימורי פסח שחל להיות יום י"ד בשבת דקרבינ ביו"ט דהוה חלבי שבת וקרבינ ביו"ט, אלמא דפסח הבאה בשבת נקרא חלבי שבת ואהני לי' קדושת שבת, עי"ש.

* * *

(ו) בשיחה הנ"ל בהערה 27 כתב וז"ל: ואף שגם בשבת שיש שם תמידין ומוספין ... כל שזכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף ... הרי זה רק שכהן זה זוכה בו' כו' עכ"ל, ובשוה"ג שם כתב: גם צ"ע אם גם זה מן התורה כביוהכ"פ, וראה בגליון הקודם סי' ג' שהעיר ג.פ. כזה, ורצה לפרש דאף שהפיס אינו מה"ת, דמדין תורה אפשר לסדר גם באופן אחר, אמנם אחרי שחכמים מחליטים על סדר הפיס, יש לו תוקף מה"ת עי"ש,

ויש להוסיף על מ"ש, ממ"ש החינוך במצוה שפ"ט וז"ל: ומן הדומה כי כהן שסייע במלאכת חבירו הכהן ג"כ כמיתה, עכ"ל, היינו אם נפל הפיס לכהן אחד, הנה חבירו העובד בעבודה זו חייב מיתה, ובמנ"ח שם כתב דהדברים ברורים ונאים למי שאמרם, כמו לוי ללוי חייב וכהנים ג"כ בכלל לאו זה עי"ש, ועי' בס' מנחת יצחק על החינוך שם שהביא מקור לזה מספרי זוטא פ' קרח: "ומנין שהכהנים מוזהרים זה על זה הלויים מוזהרים זה על ידי זה כו'", ובאמונה דספרי שם (אות ט') כתב דכוונת הספרי דגם כהנים מוזהרים שלא יעבוד אחד מהכהנים בעבודת חבירו וכ"כ בזית רענן עי"ש, וזהו כדעת החינוך מצוה שפ"ט עי"ש בארוכה, ועי' גם בס' חונן דעה יומא (ע' מג) שהוכיח דזהו גם שיטת הריטב"א, וזהו כמ"ש הנ"ל דאחרי שיש דין דפיס הרי זה של הכהן הזוכה מן התורה ולכן חבירו העובד במקומו חייב מיתה מה"ת, (ועי' בחי' הגרי"ז פ' במדבר שהקשה על החינוך, וכן בחלקת יואב (החדש) ח"ב קונטרס הערות הערה יח, ובס' חמדת ישראל קונטרס נר מצוה אות כ' (מובא גם בס' השלמה על המנ"ח ע' פ"ד), וכן בס' מקראי קודש להגרצ"פ פראנק ז"ל ימים נוראים סי' מ"ד עי"ש במה שדנו בארוכה),

אבל לכאורה כ"ז הוא אך למותר לפרש כוונת שוה"ג, כי

כוונת השוה"ג היא דצ"ע אם כהן זה שעבד בתמיד של שחר שעובד גם במוספי שבת אם דין זה מן התורה, היינו דגם בלי ענין הפייס כגון לפני שתיקנו פייסות, אם הכהן שעובד בתמיד של שחר צריך לעבוד גם במוסף מן התורה, דאולי הטעם שכן הי' בפייסות, מכיון דכן צ"ל מה"ת, ויש איזה מקור לזה מה"ת, וראה גם בגליון ק"כ סי' ה'.

*

*

*

ז) במ"ש בגליון הקודם סי' ו' (אות ו') וכן בגליון שכ"ב סי' א', נראה דהנה בתוספתא בפסחים, מביא דין בפסח מצרים דבמקום אכילה צריך לינה משום ואתם לא תצאו וגו' ותמוה דבפשטות איסור היציאה היא מצד המשחית, ומה זה שייך לדין בקרבן פסח, ולזה נתבאר באופן נפלא בלקו"ש פ' בא דעפ"י המבואר שהמשקוף וב' המזוזות נעשו למזבח ע"י הזאת הדם, במילא חל קדושת מקום על הבית ע"ד במשכן ומקדש, ולכן צריך האכילה להיות דוקא שם ע"ד שמצינו בקדשים דנאכל לפנים מן הקלעים דוקא, וכאן ניתוסף דלא רק האכילה, אלא גם הלינה צ"ל שם, ע"ד שמצינו דוגמא לזה שצריך לינה בירושלים ביום הקרבת הקרבן, דבפשטות זהו משום קדושת לר"ש, ועפ"י מובן היטב התוספתא שהביא זה בדין פסח מצרים, וזהו בעצם כל היסוד בהשיחה, (אלא דלפי"ז דזהו כעין הדין לינה בקרבנות, שהוא מצד הקרבת הקרבן, דמיד אחר הקרבנות אסור לצאת מירושלים, א"כ צ"ל דאחר הזאת הדם חל האיסור דלא תצאו אפי' לפני לילה, ויל"ע עוד, כן אכתי יל"ע בנוגע לשחיטה), ובדרך אגב יש להעיר שהרמב"ם הביא הדין דלינה רק בכיכורים ולא בשאר קרבנות (ראה הל' כיכורים פ"ג הי"ד) וראה ערוך לנר סוכה מז, א בד"ה למעוטי שהקשה כן, וכן כמעשה רוקח על הרמב"ם שם, ואכ"מ.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ה) בשיחת יום ד' פ' בשלח אור לי"ג שבט בהערה 42 בנוגע לזה שהרמב"ם לא הזכיר בהל' מלוה ולוה שהמצוה היא גם לעשירי צוין בספר המצוות שורש ב' עיי"ש, ויש לברר אם הכוונה בזה לתרץ הקושיא למה לא הזכיר גמ"ח לעשירים, כי בסהמ"צ כתב הרמב"ם דמה דילפינן מ"את" כגון כיבוד אח הגדול וכו' אי"ז מצוה דאורייתא רק מדרבנן עיי"ש, ולפי"ז אף דגמ"ח לעשירים ילפינן מ"את עמי", מ"מ הרי צ"ל עכ"פ מצוה מדרבנן, ולמה לא הזכיר הרמב"ם דעכ"פ הוא מצוה מדרבנן.

*

*

*

ב) במ"ש בלקו"ש וארא סעי' ד' דבפשוטו של מקרא כשמדובר בנס שנעשה לדבר טבעי מצינו אח"כ שהוצרך לפעולה מיוחדת לבטלו כגון בידו של משה, אבל בנס שהדבר בעצם לא נשתנה לא הוצרך אח"כ לפעולה מיוחדת לבטלו כבמכת דם, כי כשנפסק הנס חזר הכל למקודם בדרך ממילא עיי"ש,

ולפי"ז יש לעיין בנוגע להנס דקריעת ים סוף ששם לא נשתנה טבע המים, כמ"ש בהשיחה ובהערה 23, א"כ למה שם מצינו שמשה ה' צריך לפעולה מיוחדת להחזיר המים למקומם, כמ"ש (בשלח יד, כו) ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על הים וכו', ולמה לא נתבטל החומה בדרך ממילא?

* * *

ג) כמ"ש שם בסעי' ח' דעיקר הענין במטה אהרן הוא להראות שליטתו על מצרים, וזהו ע"י ד"וילבלע מטה אהרן את מטותם" דמטה מורה על ממשלה עיי"ש, א"כ יל"ע דלמה אמר הקב"ה רק הענין ד"היה לתנין" (וארא ז, ט) ולא אמר לו העיקר שמטתו יבלע מטות מצרים?

הרב ירחמיאל וויגנבלום
- ברוקלין נ.י. -

ש ז ח ו ת

ו. בהתוועדות דש"פ בשלח (הנחה בלה"ק סי"א) תביא כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הא דמצינו בנוגע לכללות ענין התפלה - שעם היותה "עבודה שבלב", "אי זו היא עבודה שבלב ... זו תפלה", מ"מ אין להסתפק בכוונת הלב ומחשבה בלבד .. אלא צריך להיות דיבור בפה דוקא, שכן, ביחד עם העילוי ד"קלא פנימאה" הרי "לא יתפלל בלבו בלבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו, ומשמיע לאזניו", הלינו ש"קלא פנימאה" הוא באופן שחודר את כל כחות נפשו, עד שנמשך ומתגלה בדיבור ממש - ומכיון שכן, צריכים לצעוק בכל כחות הנפש ובקול גדול: "עד מת" ... "דאלאי גלות!"

וממשיך שם, לאח"ז: "ופשוט, שאין סתירה לזה ממאד"ל "המשמיע קולו בתפלתו הרי"ז מקטני אמנה" - שהרי ענין זה אינו אלא כאשר יש מקום לחשש שכוונתו בהשמעת קולו היא "כאילו אין הקב"ה שומע תפלת לחש", משא"כ כאשר השמעת הקול היא "כדי לכוין יותר" ... ע"כ,

והנה כפי זכרוני, בעת ההתוועדות כשאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א את הנ"ל, אמר דפשוט שאין לזה סתירה ממארז"ל המשמיע קולו כו' שהרי ענין זה הוא דוקא אם כוונתו הוא שאחרים שומעין תפלתו כו' - ולא כמ"ש לעיל דמצד אין הקב"ה שומע תפלת לחש כו' -

בהנחת הת' כתב: דאע"פ אז דער דין איז אז כל המשמיע קולו בתפלתו הרי"ז מקטני אמנה, - איז דאס נאר בשעת ער טוט עס בכדי זיך צו באוויזן פאר א צווייטן, אבער בנוגע צו זיך אליין דארף ביי אים זיין א קול גדול בקלא פנימא, און דערצו דארף עס ארויסקומען בגלוי, עכ"פ בחשאי פאר זיך אליין, אז ער זאל דאס אליין קענען הערן, "משמיע לאזניו בלחש", אבער אלס קול פנימא איז דאס מיטן גאנצן תוקף און שטורעם, ער שרייט ניט נאר בדיבור נאר מיט כל כחות נפשו,

וצוין המ"מ לברכות כ"ד ב, שו"ע אדה"ז סי' ק"א, ס"ב ושו"ע שם ס"ב,

ובלה"ק שם צוין המ"מ לפרש"י ברכות כד, ב דכתב שם טעם הנ"ל דאין הקב"ה שומע תפלת לחש כו' ואם נאמר כנ"ל, הרי צ"ל דהמקור לזה הוא משו"ע סק"א ס"ב דכתב: ... ואם אינו יכול לכוין בלחש מותר להגביה קולו, וה"מ בינו לבין עצמו אבל בצבור אסור, דאסור למטרד ציבורא,"

ועי' בט"ז שם דכתב (על הגה שם): "הטעם דאז בודאי יבלבל אחד את חבריו" (וראה גם רמב"ם הל' תפלה פ"ט ה"ה ובכס"מ שם) ובשו"ע הביא מירושלמי דקאמר שם: ר' יונה כד הוה מצלי בבי כנישתא הוה מצלי בלחישא וכד הוה בביתא הוי מצלא בקלא... (ועיי"ש הטעם) דהיינו ג"כ מצד דמטרד ציבורא,

ולהעיר גם משו"ע אדה"ז סק"א ס"ב: ... ולא ישמיע קולו (לאחר העומד אצלו חוץ לד' אמותיו) - ורק לאח"ז בטעם הדבר מביא הטעם דתפלת לחש כו'.

א' התמימים

- תות"ל 770 -

ז. בהתוועדות דש"פ בא ש.ז. בביאור פרש"י, הקשה - מכיון ש"לא נדע כמה תכבד העבודה, שמא ישאל יותר ממה שיש בידינו" - הרי גם כאשר "מקננו לך עמנו", לא יועיל הדבר אם "ישאל יותר ממה שיש בידינו"?

ועוד, שאין זה מתאים לכלל ש"איני מבקש כו' אלא לפי כחן",

ותירץ שהפירוש ד"ש מא ישאל יותר ממה שיש בידנינו
הוא - יותר ביחס ל"מקננו", והעצה לזה - שנוסף לכך ש"מקננו
ילך עמנו" הרי "גם אתה תתן בידנינו זבחים ועולות" "משלך
תתן" ע"ל"ש,

ולכאורה ה"א אפשר לפרש באו"א קצת:

מכיון שא"א לפרש "לא נדע מה נעבוד" כפשוטו, לכן
מוכרח רש"י לפרש ש"מה נעבוד" פירושו - לא שלא ידעו מה
לעבוד, אלא (מפרש"י שתיבת "מה" כאן פירושה "כמה") - אין
אנו יודעים "ממה" קרבנות נצטרך להביא ולכן אני אומר "לא
תשאר פרסה", שהרי שאל יותר ממה שיש בידנינו!

כולא פירוש זה ה"א פרעה יכול לשאול: למה לכם לקחת
את כל המקנה אם בדעתכם לשוב אחרי שלושה ימים קחו בהמות
אחדות מכל מין והשאירו את השאר בארץ גושן אלא סימן הוא
שאין בדעתכם לשוב כלל!

על זה ענה לו משה: אין אנו יודעים כמה תכבד העבודה,
שאל ישאל עוד יותר ממה שיש בידנינו, אם נקח רק בהמות אחדות
מכל מין,

אבל לפי זה, אין הלשון "תכבד" שפירושו עבודה שהיא
למעלה מכחם ויכלתם, מתיישב ע"פ הנ"ל.

הרב מיכאל לוזניק
- מיאמי-פלארידא -

ח ס י ד ו ת

ח. בנוגע למה שהעיר הרב ח"ר בגליון כ"א (שכג) אות י,
על מאמר ד"ה ואברהם זקן בסופו וז"ל: (ובפרט ביום השבת
שאז מצוה לאכול סעודה דברכהמ"ז כו')... ומציין בשו"ה לשו"ע
אדה"ז או"ח סרע"ד ס"ה,

וע"ז העיר ממה שכתוב בהגהה לשו"ע אדמוה"ז או"ח ח"א
סי' קפ"ח ס"ל "שמעתי ממנו בסוף ימינו שחזר בו ולא הצריך
לאכול כשיעור קביעות סעודה..."

אך יש לומר שאין זו שאלה כלל, ובמיוחד רואים דיוק
נפלא בלשונו הזהב של כ"ק אדמו"ר שליט"א,

דהנה במאמר ישנה תיבה מודגשת והיא - "(ובפרט ביום
השבת, שאז מצוה לאכול סעודה דברכהמ"ז כו')",

וכאשר מעיילנים בהמקור בשו"ע סרע"ד רואים שכתוב בזה"ל:
 "אינו יוצא י"ח ג' סעודות שחייב אדם לסעוד בשבת עד שיאכל
 לחם שמברכין עליו המוציא..."

ולכאורה יפלא הדבר - דמאחר שכ"ק אד"ש מציין לסימן
 רע"ד מדוע אינו כותב כהלשון שם, שחייב אדם לסעוד בשבת,
 אלא כותב מצוה לאכול סעודה דברהמ"ז, ולא זו בלבד אלא
 שמדגיש התיבה מצוה,

ואפש"ל שהכוונה בזה שאין חיוב אכילה דברהמ"ז בשבת
 כמו שחזר בו, אבל מ"מ מצוה יש בזה וק"ל.

הת' שאול משה אליטוב
 - תות"ל 770 -

ר מ ב " ם

ט. רמב"ם פ"א מהל' טוען ונטען ה"א: "... ותקנה טובה
 לבעלי דינין כדי שימנעו מטענת שקר ולא יגרמו להוציא שם
 שמים לבטלה ולא ישיאו שמע שוא",

ובביאור "רמב"ם) לעם" אות סו מבאר פ"י ולא ישיאו
 שמע שוא: לא יסבירו לבית דין טענת שקר מלשון המקרא (שמות
 כג, א) לא תשא שמע שוא [בפכ"א מהל' סהנדרין ה"ז מבואר שלא
 תעשה זו כוללת גם השמעת טענות לבית דין שלא בנוכחות בעל
 דין השני, מובן שנוח יותר להסביר טענת שקר כשאין מי שיסתור
 דבריו על המקום],

יש בו שני פירושים בפירוש ולא ישיאו א) שלא יטענו
 בעלי דין טענות של שקר בב"ד ב) שלא ישמיע דבריו לדיין
 קודם שיבא בעל דין חבירו - ולכאורה שניהם אין להם מקום
 ברמב"ם כי לפירושים הנ"ל אין שום קישור לדין הזה למש"כ
 לפנ"ז "תקנה טובה לבעלי דינין להודיע אותם,

ובפשטות כוונת הרמב"ם ולא ישיאו שמע שוא (בהמשך
 למש"כ ולא יגרמו להוציא ש"ש לבטלה) שלא יגרמו לשבועת שוא
 מלשון המקרא שמות כג, א לא תשא שמע שוא - ואולי שבועה כזה
 נכנסת להשני' מהארבע מחלוקות שבשבועת שוא כרמב"ם הל' שבועות
 פ"א ה"ה.

נפתלי רוטשטיין
 - ברקלין נ.י. -

ש ו נ ת

ל. בגליון כא (שכג) מעיר הרב ש.י.וו. כמה תיקוני טעיות במפתח אנשים שבאג"ק ח"ב - הנה מובן מעצמו התועלת שבזה - נוסף על גוף התיקונים - דהרי זה מוסיף לזהות כמה אישים שלא זנהו בשלימות ע"י המהדיר,

ולהעיר מאג"ק ח"ד אגרת א'עא (ע' תלד): "ויפנה כבודו לזקני וגדולי כ"ק האדמורי"ם בגור [אלתר רבי אברהם מרדכי] אלכסנדר [דנציגר רבי יצחק מנחם] בעלז [רוקח רבי אהרן] ובאכוב [האלבערשטאם רבי בן ציון] סאכטשוב [בורנשטיין רבי דוד] סאקאלאוו [מורגנשטרן רבי יצחק זעליג] וכו' ד' עליהם יחיו" עכ"ל והוספתי בחצע"ר פענח השמות,

והפלא בזה: נוסף ע"ז בשוה"ג אין פענוח השמות, אלא אפ"י ברשימת שמות אנשים שבסוף ח"ב רק מורגנשטרן ורוקח מופיעים שמה, משא"כ (האדמורי"ם מ) באכוב, גור וסאכטשוב מופיעים רק במפתח מקומות!

ואעיר בזה בזיהוי אנשים נוספים (צינתי לפי מפתח אנשים שבח"ב):

איזנשטיין לא קנג ("אודות ספרי איזנשטיין") - הכוונה לאיזנשטיין יהודה דוד (מנ.י.) מחבר ספרי אוצר ישראל, אוצר המדרשים, ועוד.

טייכטל שלום (הרב מפישטיאן) ג תכט ("התלמיד הנכבד בנו של הרב דפטשטיאן") - יש לתקן ולחלקם א) טייכטל ישכר שלמה (הרב מפישטיאן ומחבר שו"ת משנה שפיר) ב) טייכטל שלום (בנו של הרב).

טשערנין מאיר מרדכי, להוסיף: ג שפו, שצ.

ר"ק א מריב (בשוה"ג: "אשרד התקציב דורש התועדות ר"ק ... ר"ש לעויטין יחדיו") - נראה הכוונה לר' יעקב קלעמעס הרב הראשי דמסקאווא שהי מן המתעסקים בענינים האלו, ראה שם אגרות רצד (שם ע' תקכז) ואגרת תש"ג (ח"ג ע' נו).

עבין רנ"צ ג תקס"ג.

עבין צבי ז רפח - אותו איש ושמו המלא עבין נחמן צבי. פישמן ז רסב, רצד, שסט (מסוכנות, מכונה הרב פישמאן) - הכוונה למימון-פישמן יהודה לייב (מייסד מוסד הרב קוק ועוד). רוזנברג ישראל.

רוזנברג הרה"ג ג נ, סב אותו איש מי שהי' ראש אגודת הרבני

ווינבערג יחיאל יעקב,

ווינבערג הרב ג' מב ("הרב ווינבערג פון ברלין") אותו איש ה' ראש בית המדרש לרבנים בברלין (אח"כ בשווייץ) מחבר הספרים שהדי אש ועוד,

* * *

לאגרת ג' תתפז (ח"א ע' קצ) יש להעיר שכבר נדפס אגרת תרכ (ח"ב ע' תקה), אלא שבח"א נשמטו ד"ה נהניתי, ע"ד שבח"ב,

* * *

בספר השיחות תש"ה ע' 49 אות ו': "אין יאר תרכ"ט איז הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש געווען ראש השנה אין קעשענאווי די סיבה אויף דעם... " ובהערה 4 ציין כ"ק אד"ש: באריכות במכ' לדובין.

ובפשטות הכוונה לאגרת תתצא באג"ק (ח"ד ע' מב) והעתיקו כ"ק אד"ש בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש ע' 14 - אמנם צ"ב בזה דהמכתב מופנה לרא"ח אלטהויז ולא לרמ"ד דובין, ואולי יש עוד מכתב עדי"ז לרמ"ד דובין וצ"ע.

יעקב ליפשיץ
- ירושלים עיה"ק -

לא. בשיחת פ' בשלח ט"ו בשבט ע"ד חגיגת סיום הרמב"ם (שי"ל מוגה) מביא שם וז"ל: ויה"ר שע"י כל הפעולות בקשר ללימוד ספר "יד החזקה" להרמב"ם נזכה בקרוב ממש לראות את ה"יד החזקה"... אשר עשה משה לעיני כל ישראל וכו',

ובהערה 32 וז"ל: לשון הכתוב חותם פ' ברכה - ולהעיר אשר בכ"כ דפוס הרמב"ם הועתק כתוב זה בשער הספר, וצ"ע וחיפוש שאולי קשור זה עם חידוש שם הספר (ושינויו) "ס' יד החזקה" עכ"ל.

ולהעיר דבענין זה כ"כ בגליון יז (שיט) והעתקתי שם ג"כ מכתב מרבינו בחיי אל קהילות אראגו"ן שמביא פסוק זה על ספרי הרמב"ם וז"ל... הרי הוא הפטוש החזק רבינו משה בן ר' מימון זצ"ל השם אותות ומופתים בתורת האל, ולכל יד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל וכו'... והקורא בספר המדע ומורה הנבוכים וכו' עכ"ל, ובמכתבים שיש אצלינו הראשון שהביא לשון "יד החזקה" ומפסוק זה דוקא, היה רבינו בחיי ונמצא שפסוק זה קשור עם חידוש שם הספר לספר יד החזקה (ובדרך אגב, רבינו בחיי הוא הר' משה בן אלקוסטנטניני אשר הרביץ תורה וחכמה בסרקוסטה אשר

בממלכת ארגו"ן במדינת ספרד, ולא רבינו בחיי שחיבר פירוש על התורה),

שוב מצאתי ג"כ בתולדות הפוסקים ערך משנה תורה שמביא וז"ל: וכתב ביוחסין בסדר הקבלה להרמ"א "בשנת ד' אלפים תתקל"ו התחיל לחבר חיבורו הגדול ונפלא הנקרא משנה תורה, גם בשם יד החזקה על שם הכתוב ולכל היד החזקה וגו' אשר עשה משה, גם בגלל בגלל יד חלקים אשר בספר זה, וד"א תתקמ"ח נשלם בשמיני לחודש כסלו וכו' עכ"ל של ספר היוחסין להרמ"א,

ומכאן נראה שפסוק זה קשור עם חידוש שם הספר בספר יד החזקה.

[כדאי להעיר ענין נפלא מה שכתוב על ספר יד החזקה באגרת חמודות שחבר ר' אליהו חייש, אומר בהקדמתו, מעיד אני שראיתי כתוב כמורה"ר עובדי' האומר שבאו בימיו בירושלים יהודים ממקצוע דרומית מזרחית על ים האוקינוס ואמרו שאין להם פוסק אחר זולת ספר הי"ד של הרמב"ם וקבלתי שנתפשט החיבור בחלח ובחבור ונהר גוזן ב' שבטים עכ"ל בהקדמה שם, (דברים אלו מובאים ג"כ בתולדות הפוסקים שם)].

שאל שמעון דייטש
ישיבה גדולה מיאמי-פלארידא

יב. בספר שיעורים בס' התניא (לקו"א) ע' 287 (על פסקא השני') מעיר בהערה 3 "די קלאמערן זיינען אין אריגינאל פון ספר התניא" (ועושה שם סוגריים) הנה בפנים התניא אין סוגריים אמנם בהערות ותיקונים מל"ק אד"ש מעיר ע"ז,

ויל"ע, דהרי יש תיקון כזה בהערות ותיקונים שם על מ"ש לקמן בעמ' 293 על פסקא המתחלת "והיינו וכו'" וא"כ למה לא העיר זאת גם כאן כדלעיל?

הת' מנחם מענדל זירקינד
- תלמיד בישיבה -

יג. באוה"ת (משפטים - ואתחנן) מבאר אודות ע"ז דפער, ובאורה"ת ואתחנן ע' קמט כותב: ואפשר לומר פעור אותיות עורף דשייך לבחי' פרעה,

ולכאורה מלשון זה משמע א) שזהו חידוש הצ"צ ב) באופן (דמסתפק) ואפשר לומר,

ולמעיר מע"ח שער ל"ב פ"ה: ובענין פרעה מלך מצרים

בארנו. ענין זה של פעור איך הוא קשור עם העורף שהוא פרעה;
ועד"ז (בדרוש המקביל?) שער מאמרי רשב"י לפ' תצוה קפד, ב:
והנה עורף אותיות פעור וכבר נתבאר אצלנו כי פרעה מלך
מצרים היתה אחיזתו שם.

* * *

בפלח הרמון בראשית ע' 72 טור א מביא: כמאמר [ומציין
המו"ל] (ע' זח"ג דר"פ ע"ב) בעין השכל דבליבך את חזי כלא,
ולכאורה צ"ל זח"ב קטז, ב, [וכן צ"ל בהמשך תרס"ו דלהלן]
כבלקו"ש ח"ו ע' 251 (בפסקא נבואת משה).

* * *

בלקו"ש* שם שורה המתחלת דבעין נדפס אתחזאי [וכ"ה
בהמשך תרס"ו ע' צט (שממנו הועתק), ע' קמט, ובס' מאמרי
אדה"ז עה"ת ח"ב ע' תשד"מ בנוסח ב, אבל בנוסח א אנת חזא]
בתיבה א', אבל בפלח הרמון שם ובזהר שם ובס' מאמרי אדה"ז
הקצרים ע' שפו (מכת"ק אדה"א) את חזי (בשתי תיבות).

הרב שמואל דוד ח, הכהן
- ברוקלין נ.י. -

ה י ו ם י ו ם

יד. ה' אד"א "בלי שום צל של ספק וספק ספיקא הנה בכל מדרך
כף רגלנו הכל הוא לזכות ולטהר" - בדבר הוספת "ספק ספיקא"
ל"ל לחידודי היינו להדגיש שאפילו אם זה ספק ספיקא ואז
אפ"ל בעניני דאורייתא מקילין (ראה שד"ח קונט' הכללים
מערכת הסמ"ק כלל ל') אעפ"כ כו' ... (כהמשך הפתגם),

ט' אד"א "אז מען געהט אין גאס און מען טראכט משניות
תניא און מ'זיצט אין קראם" ראה שיעור תניא דיום זה, תורה
אור פרשתנו (תצוה) פא, ד קטע ד"ה אך הכח: מאת היינו מבח"ל
אותיות התורה ... שהאדם לומד ומשלים לבו ונפשו באותיות שמדבר
בהם בדו"ר ... גכן התורה היא אור,

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

(*) שייך למדור לקו"ש

לע"נ

**האשה החשובה מרת שרה רחל ע"ה
בת ר' שמואל יואל וסימא בלומא ע"ה
נפטרה כ"ט שבט ער"ח אדר ה'תשל"ב
ומ"כ במאנטרעאל**

ת.נ.צ.ב.ה.

**נדפס ע"י בנה
התמים ר' שמואל יחיאל וזוג' מרת רייזל שיחיו
מלמוד**